

Nr 98.

Ankom till riksdagens kansli den 5 april 1938 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till svenska institutet i Rom m. m.

(2:a avd.)

I propositionen (nr 1) angående statsverkets tillstånd och behov under budgetåret 1938/39 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkten 237 av det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 4 januari 1938) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, beräkna för budgetåret 1938/39 till bidrag till svenska institutet i Rom m. m. ett anslag av 40,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t uti en den 11 februari 1938 dagtecknad proposition (nr 112), under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för sistnämnda dag, föreslagit riksdagen att dels godkänna ett genom i propositionen omnämnd noteväxling med italienska regeringen träffat avtal om överlåtelse till svenska staten av tomt för svenska institutet i Rom, dels ock till bidrag till svenska institutet i Rom m. m. för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 40,000 kronor.

För främjande av arkeologiska forskningar samt konst- och kulturhistoriska studier hava ett flertal länder i Rom upprättat vetenskapliga institut. Ett liknande svenskt institut, benämnt svenska institutet i Rom, grundades på initiativ av H. K. H. Kronprinsen och trädde i verksamhet år 1926.

Enligt gällande stadgar för institutet är dess uppgift att bringa svensk kultur i levande beröring med antikens kultur genom att direkt förmedla kunskap och främja forskning i denna och att i övrigt tjäna den humanistiska forskningen samt konstens intressen. Institutets verksamhet är fäst vid Rom, men dess uppgift är att främja antikstudier överhuvud, och särskilt har institutet att, såvitt nödiga medel kunna anskaffas, anordna studieresor även till Grekland och hjälpa stipendiater och andra forskare att planlägga och organisera studier jämväl i detta land.

Vid institutet finnes anställd en föreståndare och ledare av dess arbete, vilken skall vara vetenskapligt utbildad klassisk arkeolog.

Institutet intager en särställning bland de främmande instituten i Rom därigenom, att det särskilt lägger vikt vid handledning i klassisk fornkunskap för blivande läroverkslärare. Den grundläggande tanken härvid är, att dessa personer vid utövande av sitt lärarkall skola meddela en på självsyn grundad, ej endast på boklig väg inhämtad undervisning, i syfte att göra läroverksungdomens kontakt under skoltiden med den klassiska kulturen mera levande och intresseväckande. Detta ändamål, vilket utgör en central uppgift för institutet, tillgodoses genom den varje vår av föreståndaren givna kursen.

För institutets räkning äro lokaler i Rom förhyrda i Palazzo Brancaccio.

Institutets drift bekostades under de tre första åren av dess verksamhet genom enskilda gåvor. Från och med år 1929 har svenska staten genom lotterimedel bestritt kostnaderna för detsamma. Genom särskilda resolutioner hava för nedannämnda år beviljats understöd av lotterimedel med följande belopp:

1929—1931	kronor 60,000
1932	» 20,000
1933	» 25,000
1934	» 20,000
1935	» 25,000
1936	» 25,000
1937	» 25,000
1938	» 30,000.

Vidare har Kungl. Maj:t från åttonde huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter såsom ytterligare bidrag till institutets verksamhet för vart och ett av åren 1936 och 1937 anvisat ett belopp av 4,125 kronor och för tiden den 1 januari—den 30 juni 1938 ett belopp av 2,062 kronor 50 öre, varjämte enligt beslut den 30 oktober 1936 och den 26 november 1937 för anordnande genom institutets försorg av studieresor till Grekland våren 1937, respektive våren 1938 från samma anslag anvisats vardera gången 4,000 kronor.

Institutets styrelse har anhållit, att — för beredande av en mera tryggad ställning för institutet — medel för verksamheten måtte anvisas å riksstaten. I samband härmed har styrelsen föreslagit vissa utvidgningar av verksamheten och i anslutning härtill beräknat de årliga utgifterna för institutet till 51,000 kronor. Härjämte har styrelsen anhållit, att anslag måtte beviljas med 4,000 kronor för anordnande av studiefärd till Grekland och likaledes 4,000 kronor för två studiestipendier åt vid högre allmänna läroverk anställda lärare i klassiska språk.

Styrelsen har utgått från att det begärda anslaget å 51,000 kronor skulle disponeras på följande sätt:

Föreståndaren lön	kronor	9,000
Expensmedel åt föreståndaren (tjänsteresor inom Italien, porton o. s. v.)	»	500
1 stipendium för arkeolog	»	4,500
1 stipendium för filolog	»	4,000
1 arkitektstipendium	»	7,000
3 stipendier à 1,125 kronor	»	3,375
Biblioteket	»	4,000
Hyra	»	8,000
Expenser (renhållning, uppvärmning, belysning, telefon m. m.)	»	4,000
Vaktmästare och extrabetjäning	»	2,500
Valutatillägg åt föreståndaren och oförutsedda utgifter	»	4,125
Summa kronor		51,000.

Styrelsen har sedermera meddelat, att italienska staten kostnadsfritt erbjudit svenska staten en tomt för institutionsbyggnad i Valle Giulia i Rom, under villkor bland annat, att den blivande byggnaden skulle bli svenska statens egendom. Vidare har styrelsen upplyst, att sedan styrelsen hos styrelsen för Knut och Alice Wallenbergs stiftelse anhållit om ett anslag å 300,000 kronor för uppförande av ifrågavarande institutionsbyggnad, stiftelsens styrelse enligt skrivelse den 1 juni 1937 beslutat bevilja det begärda anslaget, att utbetalas i särskilda rater, i den mån bygget komme att fortskrida. Institutets styrelse har med anledning härav uppgjort nya kalkyler för institutets löpande kostnader under förutsättning att nämnda byggnadsföretag komme till utförande. Dessa beräkningar hålla sig inom samma kostnadsram som de tidigare framlagda och skilja sig från dessa allenast därutinnan, att utgiftsposten å 8,000 kronor för hyra uteslutits, medan institutets expenskostnader ökas från 4,000 kronor med 7,600 kronor till 11,600 kronor samt för brandförsäkring uppförts ett belopp av 400 kronor.

Svenska beskickningen i Rom har meddelat, att den ifrågavarande tomten för närvarande värderades till mellan två och tre miljoner lire. Därest svenska staten mottog tomten, erbjöde italienska staten jämväl skattefrihet för den byggnad, som komme att uppföras å tomten, ävensom tullfrihet och frihet från importrestriktioner för allt byggnadsmaterial samt de inventarier och böcker m. m., som komme att införas i och för institutets uppförande, inredning och utrustning. I gengäld förutsattes, att man från svensk sida vore beredd medgiva italienska regeringen motsvarande skatte- och tullfrihet, för den händelse italienska regeringen skulle besluta upprätta ett italienskt kulturinstitut i Sverige.

Genom beslut den 10 december 1937 har Kungl. Maj:t bemyndigat Sveriges t. f. chargé d'affaires i Rom att med italienska regeringen verkställa en noteväxling i förevarande ärende, innebärande ett bekräftande såväl av italienska regeringens förenämnda erbjudande som svenska regeringens antagande av detsamma, under förbehåll av svenska riksdagens godkännande av de med anbudet förknippade villkoren.

Enligt till utrikesdepartementet ingånget meddelande från svenska beskickningen i Rom har Sveriges t. f. chargé d'affaires därstädes den 21 december 1937 jämlikt nämnda bemyndigande med italienske utrikesministern verkställt notväxling angående italienska regeringens överlåtande till svenska regeringen av en tomt i och för uppförande av byggnad för svenska institutet i Rom. De utväxlade noterna hava i överläggning bilagts propositionen.

Över styrelsens ifrågavarande framställning hava i huvudsak tillstyrkande yttranden avgivits av vederbörande universitetsmyndigheter, skolöverstyrelsen och vitterhetsakademien.

Statskontoret har anfört huvudsakligen följande:

Ett tillmötesgående av den föreliggande framställningen måste, såvitt statskontoret kunde finna, anses innebära statsmakternas erkännande, att institutet — som hittills endast erhållit mera tillfälliga ekonomiska bidrag från statens sida — för framtiden kunde räkna med statens permanenta stöd för sitt bestånd och sin fortsatta verksamhet. Med hänsyn till den principiella innebörd, ett bifall till framställningen sålunda ägde, och då härtill komme, att institutet samtidigt begärde en högst väsentlig ökning av hittillsvarande bidrag, kunde statskontoret ur de synpunkter, ämbetsverket närmast hade att företråda, icke annat än ställa sig betänksamt gentemot institutets framställning.

Därest anslag emellertid ansåges böra anvisas å riksstaten, borde medel för närvarande beviljas endast i den utsträckning, som erfordrades för verksamhetens upprätthållande i ungefärligen hittillsvarande omfattning. Då medel ställts till förfogande för uppförande av byggnad för institutet å en av italienska staten kostnadsfritt upplåten tomt, torde de statsmedel, som funnes böra anvisas, företrädesvis böra avses för avlönande av institutets föreståndare, till forskarstipendier (för närvarande ett större och tre mindre), för vaktmästarbiträde samt för nödiga expenser, inklusive brandförsäkring.

Statskontoret hade intet att erinra mot storleken av den lön, som föreståndaren för närvarande åtnjöte. Till lönen — å vilken dyrtidstillägg icke syntes böra utgå — torde liksom under åren 1936 och 1937 böra komma ett av valuta- och ortsförhållanden föranlett tillägg, lämpligen benämnt ortstillägg. Statskontoret ansåge sig emellertid böra ifrågasätta, om läget för närvarande vore sådant, att ett tillägg på nära 50 procent av lönen kunde anses motiverat.

Till forskarstipendier torde böra beräknas samma belopp som för närvarande. Det syntes få ankomma på styrelsen för institutet att fördela detta belopp på sätt styrelsen funne lämpligt.

Vidkommande medel till omkostnader hölle statskontoret före, att ett belopp av cirka 8,000 kronor — däri inbegripet 500 kronor till föreståndarens expenser — borde avses för ändamålet. Inom detta belopp torde utrymme kunna beredas även för brandförsäkring och oförutsedda utgifter. Till vaktmästarhjälp syntes böra räknas med 2,000 kronor.

Från nu angivna utgångspunkter torde i årligt statsanslag till svenska institutet i Rom böra räknas med i runt tal 30,000 kronor.

Därest medel skulle anses böra beviljas jämväl till två studiestipen-

dier för lärare — vilket statskontoret finge för sin del avstyrka — torde härför erforderliga medel i enlighet med ett av skolöverstyrelsen framställt förslag böra beräknas till 2,800 kronor.

Departementschefen har anfört bland annat:

Beträffande de principiella skäl, som anförts för anordningen att uppföra anslag på riksstaten för ändamål, som tidigare tillgodosetts genom anslag av lotterimedel, hänvisade departementschefen till punkten 29 i 1938 års åttonde huvudtitel.

Då det gällde att bestämma anslagsbeloppets storlek för nästa budgetår, borde hänsyn tagas till att institutet redan av Kungl. Maj:t tillerkänts lotterimedel till belopp av 30,000 kronor för verksamheten under år 1938. Det av institutet för budgetåret 1938/39 begärda anslaget å 51,000 kronor torde därför böra i första hand minskas med den på senare halvåret 1938 belöpande delen av understödet av lotterimedel, eller 15,000 kronor. Därest det av styrelsen äskade anslaget obeskuret skulle beviljas, skulle detsamma komma att utgöra (51,000 — 15,000 =) 36,000 kronor, vartill komme, att styrelsen härutöver hemställt om beviljande av dels 4,000 kronor för anordnande av en studieresa till Grekland, dels ock 4,000 kronor för två studiestipendier åt vid högre allmänna läroverk anställda lärare i klassiska språk. Efter nyssnämnda reduktion uppginge alltså institutstyrelsens anslagsäskanden för nästa budgetår till sammanlagt 44,000 kronor.

Ehuru det av styrelsen sålunda framställda förslaget beträffande beviljande av anslagsmedel på flera punkter innebure en icke oväsentlig utvidgning av institutets nuvarande verksamhet, vore departementschefen dock med hänsyn till institutets betydelse som vetenskaplig institution och som en faktor för internationell samverkan men även i betraktande av de resurser, som stode andra länders jämförbara institut till förfogande, beredd att i huvudsak tillstyrka förslaget. En viss beskärning av det av styrelsen äskade beloppet anser han emellertid kunna utan olägenhet vidtagas.

Efter samråd med t. f. chefen för utrikesdepartementet och chefen för finansdepartementet föresloge departementschefen att ett godkännande i detta sammanhang utverkades åt det ifrågavarande avtalet med italienska regeringen.

Genom italienska statens erbjudande och anslaget från Wallenbergiska stiftelsen hade institutet erhållit möjlighet att inom en nära framtid erhålla lokaler i egen byggnad. Under dessa förhållanden torde med en mera avsevärd utvidgning av institutets lokaler tills vidare böra anstå, varför viss reduktion av den upptagna hyresposten syntes vara befogad. Med hänsyn härtill torde även det till expenser beräknade beloppet kunna minskas. Vidare syntes de två föreslagna studiestipendierna för läroverkslärare å 2,000 kronor vardera i stället lämpligen böra utgå med av skolöverstyrelsen föreslaget belopp — 1,400 kronor — varjämte möjligen även någon beskärning av övriga stipendiebelopp torde kunna ifrågasättas. För nästa budgetår ansåge departementschefen institutets utgifter, anslagsmedlen till studiestipendier och kostnaderna för studiefärden till Grekland inberäknade, böra hållas inom ramen för ett belopp av 55,000 kronor. I enlighet härmed föresloges, att riksstatsanslaget till institutet uppfördes med ett belopp av (55,000 — 15,000 =) 40,000 kronor. Det torde

ankomma på Kungl. Maj:t att på förslag av institutsstyrelsen i sinom tid meddela bestämmelser angående anslaget disponerande ävensom de bestämmelser i övrigt angående institutets verksamhet, som kunde befinnas erforderliga.

Beträffande av universitetsmyndigheterna föreslagen utredning angående utbyggande av institutet till att omfatta jämväl konsthistoria ansåge departementschefen i likhet med vitterhetsakademien, att med denna fråga tills vidare borde anstå.

Ritningsförslag till den blivande institutsbyggnaden med beskrivning och kostnadsberäkning syntes böra underställas Kungl. Maj:t. Emellertid utginge departementschefen från att bidrag av statsmedel till byggnadens uppförande, inredning och möbelutrustning icke komme att erfordras.

Fastigheten torde böra upptagas till redovisning å statens allmänna fastighetsfond. Förslag härom komme att av chefen för finansdepartementet i annat sammanhang framläggas.

Utskottet.

Av utskottet inhämtade uppgifter giva vid handen, att svenska institutet i Rom är av ej ringa betydelse för antikstudiet och för utbildningen av lärare i de klassiska läroämnena. Ett flertal av dem, som vid institutet fördjupat och utökat sina vid universitet eller högskolor förvärvade kunskaper inom berörda ämnesområden, hava sedermera vunnit anställning som lärare vid dessa läroanstalter, vid allmänna läroverk eller vid andra undervisningsanstalter. Institutets betydelse för den svenska lärarutbildningen och dess stimulerande inflytande på de klassiska studierna över huvud taget gör det enligt utskottets mening befogat, att institutet kommer i åtnjutande av bidrag av statsmedel.

Enligt det föregående åtnjuter institutet bidrag av lotterimedel med 30,000 kronor för kalenderåret 1938. Härförutom hava under de senare åren från åttonde huvudtitelns anslag till extra utgifter årligen utgått 4,125 kronor såsom ytterligare bidrag till institutets verksamhet och 4,000 kronor för anordnande genom institutets försorg av studieresor till Grekland. Institutet kan alltså sägas för närvarande åtnjuta understöd genom det allmännas försorg med tillhoppa $(30,000 + 4,125 + 4,000 =)$ 38,125 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innebär en höjning av detta understöd med omkring 17,000 kronor till 55,000 kronor. Då emellertid under budgetåret 1938/39 av lotterimedel återstår odisponerat ett belopp av 15,000 kronor, skulle anslaget å riksstaten enligt nämnda förslag för nästa budgetår begränsas till $(55,000 - 15,000 =)$ 40,000 kronor.

Enligt vad utskottet erfarit, hava de medel, som hittills stått till institutets förfogande, icke varit på långt när tillräckliga. Institutets begränsade resurser framträda vid en jämförelse med den årsbudget, som gäller för vissa andra likartade institut i Rom. Enligt utskottet tillhandakomna upplysningar utgör sålunda årsbudgeten för rumänska akademien i Rom omkring 87,000 kronor, för holländska institutet omkring 65,000 kronor och för ungerska akademien omkring 42,000 kronor.

Den knappa medelstillgången har inverkat hämmande på det svenska institutets verksamhet och har vållat svårigheter av olika slag. Redan av denna anledning synas skäl föreligga för en höjning av bidraget till institutet. En sådan höjning är också motiverad av att institutet genom italienska statens mellankomst och tack vare enskild offervillighet blir i stånd att inom en nära framtid inflytta i nya och utvidgade lokaler. Härigenom möjliggöres en ur den klassiska forskningens och lärarutbildningens synpunkt önskvärd utvidgning av verksamheten. Vidare bör beaktas, att det genom förenämnda notväxling med italienska regeringen träffade avtalet om överlåtelse av tomt för institutets räkning, var emot utskottet icke har något att erinra, innebär, att tomten överlåtes till svenska staten. Härigenom kommer institutet att i högre grad än hittills varit fallet erhålla karaktären av offentlig institution, vars verksamhet det bör vara staten angeläget att främja.

Med hänsyn till vad sålunda anförts och då Kungl. Maj:t genom att sänka det av institutstyrelsen äskade statsbidraget med 4,000 kronor redan tillvaratagit de möjligheter till besparingar, som utan uppoffrande av institutets intressen kunna anlitas, anser sig utskottet böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag om anvisande av 40,000 kronor för nästa budgetår såsom bidrag till institutet. Härvid förutsätter utskottet, att de föreslagna studiestipendierna för läroverkslärare skola utgå med 1,400 kronor. Vidare utgår utskottet från att för anslaget kommer att gälla en av Kungl. Maj:t fastställd stat.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen må

a) godkänna det avtal om överlåtelse till svenska staten av tomt för svenska institutet i Rom, som träffats genom den i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 11 februari 1938 omnämnda notväxlingen med italienska regeringen;

b) såsom *Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 40,000 kronor.

Stockholm den 5 april 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Olof Olsson, Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Oscar Olsson, Hansén, Asplund, Borell, Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Pauli, André* och *Nilsson* i Fredriksfält; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock, Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist, Jeppsson, Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson, Andersson* i Prästbol, *Ward, Holmdahl, Isacsson* och *Hansson* i Rubbestad.

Reservation

av herrar *Olof Olsson, Oscar Olsson, Nilsson* i Fredriksfält, *Jonsson* i Eskilstuna, *Svensson* i Grönvik, *Andersson* i Prästbol, *Isacsson* och *Hansson* i Rubbestad, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag bort hava följande lydelse:

»Av utskottet — — — (= utskottet) — — — (55,000 — 15,000 =) 40,000 kronor.

Den av Kungl. Maj:t ifrågasatta bidragshöjningen synes utskottet avsevärd. Vid bedömandet av storleken av det ifrågasatta statsbidraget bör uppmärksammas, att lotterimedelsbidraget så sent som för år 1938 höjts med 5,000 kronor till nyssnämnda belopp av 30,000 kronor och att institutets verksamhet kommer att för statsverket medföra kostnader även såtillvida, att läroverkslärare, som erhålla befrielse från undervisningen för att genomgå kurser vid institutet, torde komma att under hela ledigheten eller del därav få uppbära oavkortad lön. Utskottet finner sig böra starkt ifrågasätta behövligheten av det föreslagna arkitektstipendiet å 7,000 kronor och anser under alla omständigheter, att stipendiet, därest det befinnes erforderligt, kan sänkas. Vidare vill det förefalla, som om det för biblioteket beräknade anslagsbeloppet kan väsentligt reduceras. Även i vissa andra avseenden torde besparingar kunna åvägabringas utöver det belopp, varmed det av institutsstyrelsen äskade beloppet av departementschefen nedbringats.

På grund härav finner sig utskottet böra föreslå, att det anslag, som bör för nästa budgetår under åttonde huvudtiteln anvisas för ändamålet, begränsas till 30,000 kronor, innebärande en sänkning med 10,000 kronor av det av Kungl. Maj:t föreslagna anslaget. Då som nämnts av de lotterimedel, som anvisats för kalenderåret 1938, ett belopp av 15,000 kronor kommer att kvarstå under nästa budgetår, kan institutet sålunda under budgetåret 1938/39 förfoga över bidrag av allmänna medel med ett belopp av inalles 45,000 kronor, vilket med omkring 7,000 kronor överstiger det belopp, som tidigare stått till institutets förfogande. Utskottet, som förutsätter, att för anslaget kommer att gälla en av Kungl. Maj:t fastställd stat, anser sig icke böra nu uttala någon mening om med vilket belopp statsanslaget bör i fortsättningen utgå.

Utskottet har icke något att erinra mot det med italienska staten träffade avtalet om överlåtelse till svenska staten av tomt för institutet.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må

a) — — — (= utskottet) — — —;

b) såsom *Bidrag till svenska institutet i Rom m. m.* för budgetåret 1938/39 anvisa ett anslag av 30,000 kronor.»